

Liite 3. Pohjanmaan seurantaraportti kevät 2024

Tämä hyvinvointialuekohtainen seurantaraportti on osa Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman kansallista hyötytavoitteiden arviointia (Koivisto & Muurinen 2024). Hyvinvointialuekohtaisessa raportissa kuvataan THL:n tilastotietokannoista kootut aluekohtaiset mittaritiedot sekä erikseen kerätyn kyselyn ja psykososiaalisten menetelmien käyttöönottoa koskevan hankesalkkuraportoinnin tulokset. Lisäksi hyödynnetään hankkeiden oma-arviointeja, joista käytetään myös suoria lainauksia. Hyvinvointialuekohtainen raportti kuvaa muutosta alueella mittareiden avulla, mutta ei sisällä tulkintaa siitä, missä määrin toteutetut kehittämistoimet ovat osaltaan generoineet muutosta. Kansallisessa hyötytavoitteiden arvioinnin raportissa tehdään muutosta koskevia tulkintoja koko maan tasolla.

[Pääraportti ja muiden alueiden seurantaraportit](#)

Pohjanmaa

Juha Koivisto & Heidi Muurinen, THL

Pohjanmaan sosiaali- ja terveyskeskus -hankkeen tavoitteena oli edistää perustason palveluiden saatavuutta, ennaltaehkäisevyyttä, laatua ja vaikuttavuutta. Sote-keskus-hankkeessa oli tarkoitus mallintaa ja ottaa alueelliseen käyttöön asiakaspalvelukeskuksen palveluohjauksen toimintamallit, perhekeskuksen toimintamalli ja kohtamispaikka sekä tukea sote-keskuksen vastaanotto toiminnan monialaisen ja asiakaslähtöisen toimintamallin käyttöönottoa. Psykososiaalista hyvinvointia oli tarkoitus tukea IPC-menetelmän käyttöönotolla yläkouluissa ja laajentamalla menetelmän käyttöönottoa myös aikuisiin sote-keskuksen vastaanotolla. Ennaltaehkäisevinä interventioina oli tarkoitus toteuttaa kotikuntoutuksen ja elintapaohjauksen pilotoinnit ja käyttöönotto. Varhaisen puuttumisen työvälineinä oli tarkoitus ottaa käyttöön perhekeskuksessa Lapset puheeksi -menetelmä ja palveluohjauksessa RAI MAPLe -tarvesegmentoinnin työvälineet. Monialaisen tiimityön toimintamallin käyttöönoton avulla oli tarkoitus vastata monialaisista palveluista hyötyvien asiakkaiden palvelutarpeeseen ja vähennettiin heidän "pallottelua". Tiimityön toimintamalli oli tarkoitus ottaa käyttöön sekä asiakaspalvelukeskuksessa ja perhekeskuksessa että sote-keskuksen vastaanotolla. Sote-keskuksen hammas-huollon palveluja oli tarkoitus kehittää ennaltaehkäisevään suuntaan.

Kuvossa 1 kuvataan Pohjanmaan sosiaali- ja terveyskeskuksen toimiala, tulosalueet ja tulosityksiköt. Toimiala on jaettu neljään tulosalueeseen: sosiaali- ja terveydenhuollon avopalvelut, lapsi- ja perhepalvelut, erikoissairaanhoidon avopalvelut ja suun terveydenhuolto. Sote-keskus-konseptin toimeenpano oli Pohjanmaalla käynnissä syksyllä 2023.

**VERKSAMHETSOMRÅDE SOCIAL- OCH HÄLSOCENTRAL: RESULTATOMÅRDEN OCH RESULTATENHETER
TOIMIALA SOSIAALI- JA TERVEYSKESKUS: TULOSALUEET JA TULOYSKIKÖT 2024**
**Social- och hälsocentral
Sosiaali- ja terveyskeskus
Sofia Svartsjö**

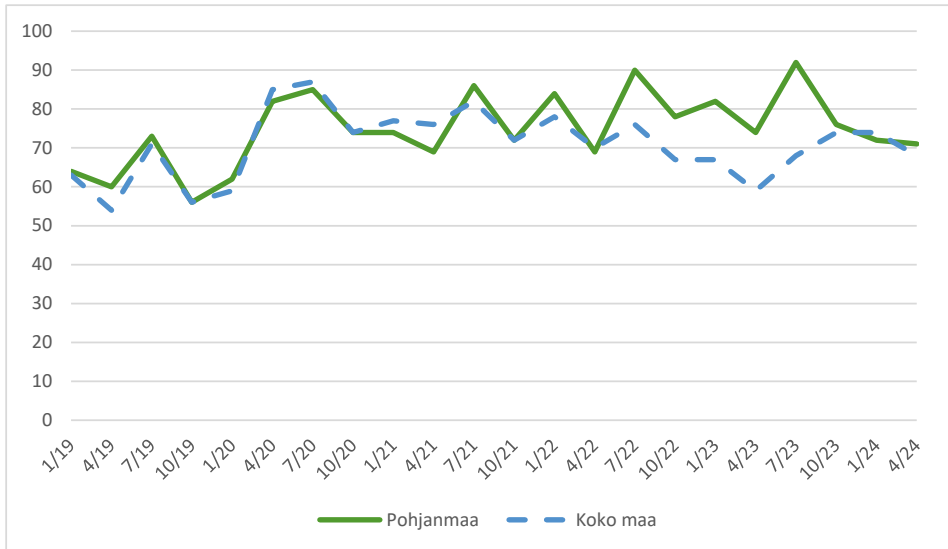
ÖPPEN SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSERVICE SOSIAALI-JA TERVEYDENHUOLLON AVOPALVELUT Läkarlinje – Lääkäriinja Peter Röddar Vårdarbete – Hoitotyö Camilla Mäkinen Socialvård – Sosiaalihuolto Virpi Kortemäki	BARN- OCH FAMILIESERVICE LAPSI- JA PERHEPALVELUT Läkarlinje – Lääkäriinja Tarja Holm, Arja Lassala Vårdarbete – Hoitotyö Susann Granlund Socialvård – Sosiaalihuolto Virpi Kortemäki, T.T. Maria Lindvall, Carola Lindén	SPECIALSJUKVÅRDENS ÖPPENVÅRD ERIKOISSAIRAANHOIDON AVOPALVELUT Läkarlinje – Lääkäriinja Christian Kantola, Tarja Skuthäala Vårdarbete – Hoitotyö Lisa Sundman	MUNHÄLSOVÅRD SUUN TERVEYDENHUOLTO Läkarlinje – Lääkäriinja Hanna Kangasmaa Vårdarbete – Hoitotyö Camilla Mäkinen	
Hälsa- och sjukvård Terveydenhuolto ja sairaanhoito	Mödra- och preventivrådgivning Äitiy- ja ehkäisyneuvola	Barnpoliklinik Lastentautien poliklinikka	Mödrapoliklinik Äitiyspoliklinikka	Tandvård Hammashuolto
Diabetesenhet Diabetesyksikkö	Barnrådgivning Lastenneuvola	Barnneurologista enheten Lastenneurologian yksikkö	Inremedicinska polikliniken Sisätautien poliklinikka	Undervisningstandkliniken Opetushammashoitola
Astmaenhet Astmayksikkö	Skolhälsovård Kouluterveydenhuolto	Familjearbete Perhettyö	Kirurgiska polikliniken Kirurgian poliklinikka	Polikliniken för mun- och käksjukdomar Suu- ja leikkasairauksien poliklinikka
Hälsövårdstjänster för äldre ikihäimisten terveyspalvelut	Studierandehälsövård Opiskeluterveydenhuolto	Barn- och familjesocialarbete Lapsi- ja perhesosiaalityö	Poliklinik för kvinnosjukdomar Näistentautein poliklinikka	
Vårdmaterial Hoitotarvikkeet	Skolkurator- och psykologtjänster Koulukuraattori- ja psykologipalvelut	Socialarbete inom barnskydd Sosiaalityö lastensuojelussa	Ögonenheten Silmäyksikkö	
Utkomstöd Toimeentulotuki	Hemservice för barnfamiljer Lapsiperheiden kotipalvelu	Familjevård (barnskydd) Perhehoito (lastensuojelu)	Öron-näsa-hals polikliniken Korva-nenä-kurku poliklinikka	
Vuxensocialarbete Aikuissosiaalityö	Förebyggande familjearbete Varhaisen tuen perhettyö	Barnskydd Lastensuojelu	Hudpolikliniken Ihotpoliklinikka	
Barnskyddets eftervård Lastensuojelun jälkuhoito	Familjerättslig service Perheoikeudelliset palvelut	Barns anstaltsvård Lapsen latoshuolto	Neurologiska polikliniken Neurologian poliklinikka	
	Fostnings- och familjerådgivning Kasvatus- ja perheneuvonta	Ungdomshem Nuorisokoti	Lungpolikliniken Keuhkopoliklinikka	
			Skopienheten, H2 Skopiyksikkö, H2	
			Ögondagkirurgi Päiväkirurgia silmät	

Kuvio 1. Pohjanmaan sosiaali- ja terveyskeskuksen toimiala, tulosalueet ja tulosityksiköt
Palveluiden yhdenvertaisen saatavuuden, oikea-aikaisuuden ja jatkuvuuden parantaminen
Pääsy kiireettömään hoitoon ja hoidon jatkuvuus

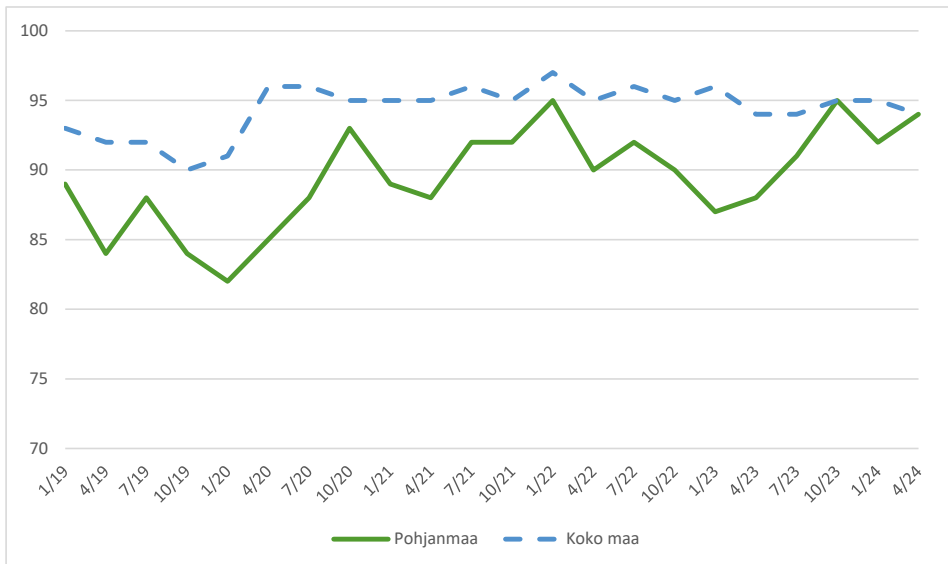
Perusterveydenhuollon avosairaanhoidon lääkärin kiireettömälle käynnille kahdessa viikossa hoidon tarpeen arvioinnista päässeiden osuus on Pohjanmaalla pysytellyt tarkastelujaksolla 70–90 prosentin välillä keväästä 2020 alkaen. Keväällä 2024 osuus oli runsas 70 prosenttia. Vuoden 2024 osalta tiedot hoidon tarpeen arviointiin perustuvista kiireettömien lääkärikäyntien hoitopääsystä kattoivat 30 prosenttia kaikista Pohjanmaan toteutuneista lääkärin kiireettömistä käynneistä. (Kuvio 2.)

Sairaan-/terveydenhoitajan kiireettömälle käynnille kahdessa viikossa hoidon tarpeen arvioinnista päässeiden osuus on Pohjanmaalla ollut tarkastelujaksolla jonkin verran pienempi kuin koko maassa keskimäärin. Osuus kuitenkin kasvoi jaksolla ja oli keväällä 94 prosenttia kuten koko maassa keskimäärin. Vuoden 2024 osalta tiedot hoidon tarpeen arviointiin perustuvista kiireettömien sairaan/terveydenhoitajakäyntien hoitopääsystä kattoivat 38 prosenttia kaikista Pohjanmaan toteutuneista sairaan/terveydenhoitajan kiireettömistä käynneistä. (Kuvio 3.)

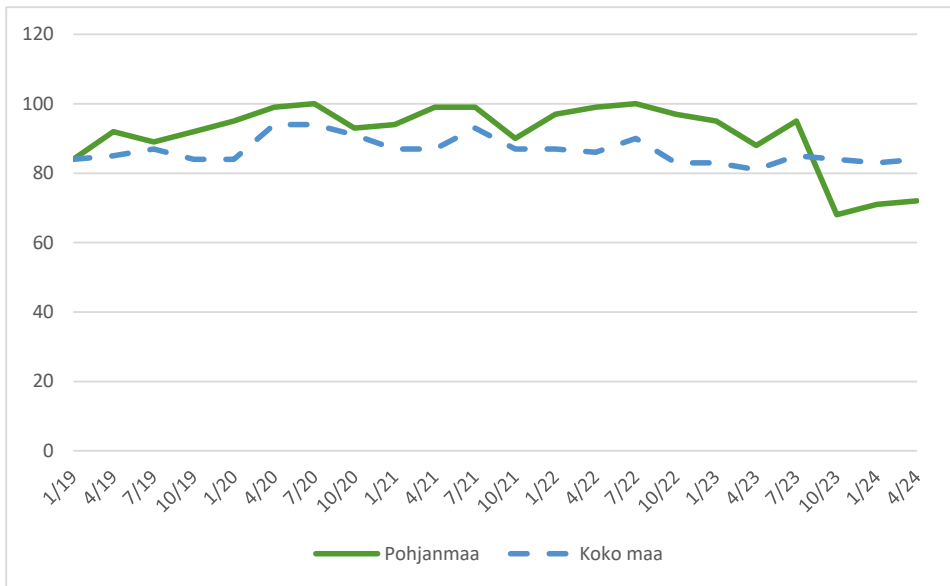
Suun terveydenhuollon hammaslääkärin kiireettömälle käynnille 90 päivässä hoidon tarpeen arvioinnista päässeitä oli Pohjanmaalla tarkastelujaksolla tasaisesti enemmän kuin koko maassa keskimäärin kesään 2023 asti. Sen jälkeen Pohjanmaan lukema putosi maan keskiarvon alle 70 prosenttiin. Vuoden 2024 osalta tiedot hoidon tarpeen arviointiin perustuvista kiireettömien hammaslääkärikäyntien hoitopääsystä kattoivat kahdeksan prosenttia kaikista Pohjanmaan toteutuneista hammaslääkärin kiireettömistä käynneistä. (Kuvio 4.)

Kuvio 2. Perusterveydenhuollon avosairanhoidon lääkärin kiirettömän käynnin odotusaika 0–14 vrk hoidon tarpeen arvioinnista, % toteutuneista käynneistä

Kuvio 3. Perusterveydenhuollon avosairanhoidon sairaan-/terveydenhoitajan kiirettömän käynnin odotusaika 0–14 vrk hoidon tarpeen arvioinnista, % toteutuneista käynneistä

Kuvio 4. Perusterveydenhuollon suun terveydenhuollon hammaslääkärin kiireettömän käynnin odotusaika 0–90 vrk hoidon tarpeen arvioinnista, % toteutuneista käynneistä

Pohjanmaalla oli asiointi samalla lääkärillä ja hoitajalla vuonna 2022 vähentynyt selvästi vuoteen 2020 verrattuna. Hoidon jatkuvuusindeksien perusteella lääkärikäyntien jatkuvuus oli aavistuksen heikentynyt tarkastelujaksolla, hoitajakäyntien jatkuvuudessa ei ollut merkittäviä muutoksia. (Taulukko 1.)

Taulukko 1. Hoidon jatkuvuus

		2018	2019	2020	2021	2022	2023
Asioi aina tai usein saman lääkärin kanssa (%), Terve Suomi	Pohjanmaa	34,6		35,9		29,5	
	Koko maa	40,2		36,8		32,8	
Asioi aina tai usein saman hoitajan kanssa (%), Terve Suomi	Pohjanmaa	31,6		33,7		24,4	
	Koko maa	32,1		29,6		26,7	
Hoidon jatkuvuus perusterveydenhuollon avosairaanhoidon lääkärikäynneillä, COCI-indeksi	Pohjanmaa			0,39	0,38	0,37	0,33
	Koko maa		0,37	0,34	0,31	0,29	0,28
Hoidon jatkuvuus perusterveydenhuollon avosairaanhoidon hoitajakäynneillä, COCI-indeksi	Pohjanmaa			0,18	0,15	0,14	0,16
	Koko maa		0,24	0,2	0,16	0,15	0,18
Monisairaiden hoidon jatkuvuus perusterveydenhuollon avosairaanhoidon lääkärikäynneillä, COCI	Pohjanmaa			0,39	0,37	0,36	0,33
	Koko maa		0,37	0,34	0,31	0,29	0,28
Monisairaiden hoidon jatkuvuus perusterveydenhuollon avosairaanhoidon hoitajakäynneillä, COCI	Pohjanmaa			0,18	0,16	0,15	0,16
	Koko maa		0,25	0,22	0,17	0,17	0,18

Pääsy sosiaalialan ammattilaisen kiireettömälle vastaanotolle

Kyselyn avulla on selvitetty, kuinka pitkä odotusaika (arkipäivää) asiakkaalla on ollut ajanvarauksesta sosiaalihuollon työntekijän (sosiaalityöntekijä tai sosiaaliohjaaja) kiireettömälle käynnille syyskuussa 2020, 2021 ja 2022 sekä lokakuussa 2023. Vastaukset on koottu taulukkoon 2. Hankkeen päättyessä odotusajan

keskiarvo lapsiperheiden palveluissa on pidentynyt merkittävästi, muissa palveluissa vain muutaman arkipäivän vuodentakaisesta.

Taulukko 2. Pääsy sosiaalialan ammattilaisen kiirettömälle vastaanotolle

	9/2020	9/2021	9/2022	10/2023
Lapsiperheiden palvelut	6 pvä	7 pvä	17 pvä	40 pvä
Työikäisten palvelut	6 pvä	7 pvä	5 pvä	7 pvä
lääkkäiden palvelut	4 pvä	6 pvä	5 pvä	7 pvä

Sähköisten palvelujen käytön esteet

Pohjanmaalla runsas 83 prosenttia asukkaista koki vuonna 2020 esteitä ja huolia sähköisten palvelujen käytössä, vuonna 2022 runsas pari prosenttia useampi. Määrä on selvästi suurempi kuin koko maassa keskimäärin. (Taulukko 3.)

Taulukko 3. Kokenut esitetä ja huolia sähköisten palvelujen käytössä

		2020	2023
Kokenut esteitä ja huolia sähköisten palvelujen käytössä (%)	Pohjanmaa	83,2	85,5
	Koko maa	79,5	77,4

Oma-arviointi

Pohjanmaan oma-arvioinnin mukaan suun terveydenhuollon saatavuutta kehitettiin Vaasan suun terveydenhuollossa pilotoimalla Helahoito-toimintamalli, jossa yhdellä käyntikerralla potilaalle tehdään enemmän toimenpiteitä. Lakkautettujen hammashoitoloiden korvaamiseksi pilotoitiin mobiiliyksikkö, pyörillä liikkuva hammashoitola, joka tulee olemaan hyvinvointialueen kuudella paikkakunnalla, ja siellä tarkastetaan ja hoidetaan lähinnä koululaisia.

“Hyvä vastaanotto” ja “Att leda utveckling för en bättre tillgänglighet” -koulutuksilla koulutukseen osallistuvat sote-keskukset ovat kehittäneet omaa toimintansa moniammatillisemmaksi, hoidon tarpeen arviointi on monipuolistunut ja asiakasohjauksella hoitoon pääsy on nopeutunut.

Sähköiset yhteydenottokanavat antavat mahdollisuuden ottaa yhteyttä jo varhaisessa vaiheessa ajasta ja paikasta riippumatta. Vuoden 2022 lopussa käyttöön otettu Chatbot ohjaa asiakkaita oikeiden palveluiden piiriin, ja Omaolo -oirearvion avulla asiakkaat voivat tehdä hoidon tarpeen arvion itse. Asiakkailta on mahdollisuus varata aikoja sähköisesti, mikä vähentää puheluita digitaaliseen asiakaspalvelukeskukseen ja vapauttaa resursseja muuhun työhön.

Saatavuus ja jatkuvuus on varmistettu muun muassa avaamalla Seniorilinja yli 65-vuotiaille. Ikääntyneiden palveluohjauksen työmenetelmiä ja prosesseja on yhtenäistetty, joten ikääntyneet saavat samaa palvelua ja jatkossa samoja palveluja asuinpaikasta riippumatta. Yli 65-vuotiaille on tehty palveluopas kolmella kielellä (suomi, ruotsi ja englanti) ja tekstissä olevat avainsanat helpottavat hyvinvointialueen verkkosivujen käyttöä.

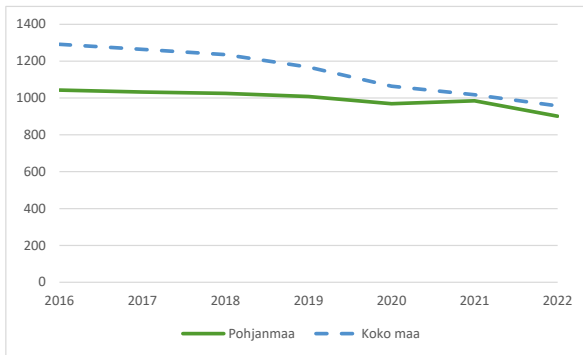
Perhekeskuksen kohtaamispaikat on mallinnettu siten, että verkostomainen alueellinen toiminta voi jatkua. Muutamilla verkostoilla on vanhempi-lapsi-ryhmiä sekä vanhempainiltoja, jotka jatkavat toimintaansa.

Hanke on parantanut maksuttoman ehkäisyn saatavuutta ja jatkuvuutta kaikille alle 25-vuotiaille. Hyvinvointialueen aluehallitus on tehnyt päätöksen maksuttoman ehkäisyn jatkumisesta, lisäksi sairauden hoitoon käytettävä ehkäisy on maksutonta alle 25-vuotiaille vuonna 2024. Työtehtävien siirtäminen lääkäriltä terveydenhoitajalle/kätilölle on mahdollistanut sen, että lääkäri resurssia ja työaika vapautunut muihin tehtäviin.

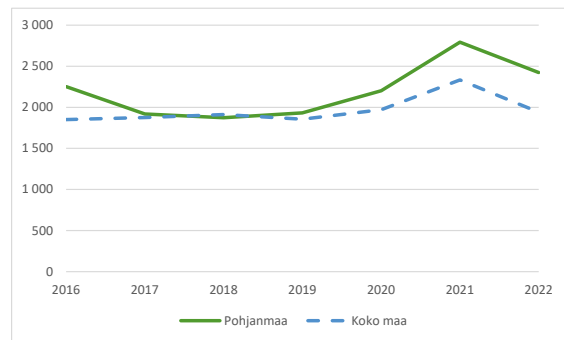
Toiminnan painotuksen siirtäminen raskaista palveluista ehkäisevään ja ennakoivaan työhön

Perusterveydenhuolto

Perusterveydenhuollon avosairaanhoidon lääkärikäyntejä oli Pohjanmaalla tarkastelujaksolla jonkin verran vähemmän kuin koko maassa keskimäärin, mutta jakson loppupäässä luvut lähenivät toisiaan, kun koko maan käyntimäärä laski. Pohjanmaan käyntimäärä pysyi melko stabiilina koko jakson. (Kuvio 5.) Muut kuin lääkärikäynnit lähtivät Pohjanmaalla kasvuun vuonna 2019 ja erityisesti vuonna 2021, mutta sen jälkeen määrä putosi aiemmalle kasvu-uralle. (Kuvio 6.) Etäasiointikäyntien osuus kaikista perusterveydenhuollon avohoidon käynneistä on Pohjanmaalla ollut jonkin verran pienempi kuin koko maassa keskimäärin. Osuus kasvoi vuonna 2020 runsas viisi prosenttia, mutta on sen jälkeen pudonnut lähelle lukuja, joita oli ennen vuotta 2020. (Taulukko 4.)

Kuvio 5. Perusterveydenhuollon avosairaanhoidon lääkärikäynnit yhteensä / 1 000 asukasta

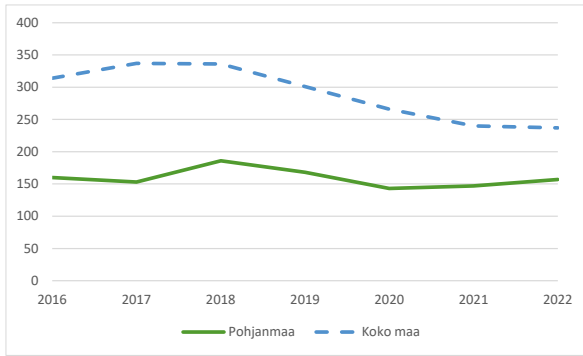
Kuvio 6. Perusterveydenhuollon avosairaanhoidon muut kuin lääkärikäynnit yhteensä / 1000 asukasta

Taulukko 4. Etäasiointikäynnit, % perusterveydenhuollon avohoidon käynneistä

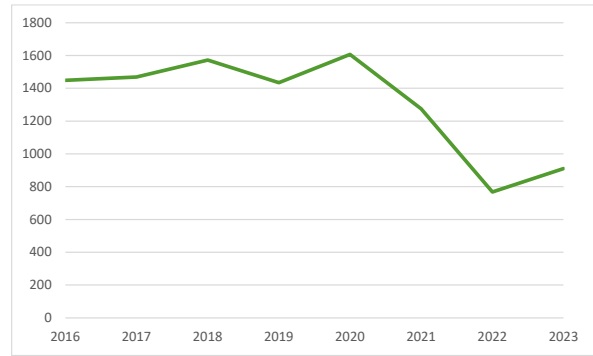
		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Pohjanmaa	Miehet	18,7	15,5	15,2	16,6	22,2	19,4	21,1	19,5
	Naiset	21,3	18,2	18	19,8	25,3	22,5	24,1	21,9
	Yhteensä	20,4	17,0	16,9	18,5	24,0	21,1	22,8	20,9
Koko maa	Miehet	19,6	19,3	19,7	20,7	28,1	21,6	22,2	23,1
	Naiset	21,0	21,1	21,8	22,9	30,1	23,9	24,6	25,4
	Yhteensä	20,4	20,3	20,9	22	29,3	22,9	23,6	24,5

Lapsiperheiden palvelut

Pohjanmaalla oli tarkastelujaksolla lastenneuvolan erityisen tuen tarpeen mukaisia käyntejä sekä yksilöllisen tarpeen mukaisia terveystarkastuksia selvästi vähemmän kuin koko maassa keskimäärin (Kuvio 7). Kasvatus- ja perheneuvolojen asiakasmäärä putosi Pohjanmaalla vuoden 2020 jälkeen jyrkästi, kunnes kasvoi taas hieman vuonna 2023 (Kuvio 8).

Kuvio 7. Lastenneuvolan erityisen tuen tarpeen mukaiset käynnit sekä yksilöllisen tarpeen mukaiset terveystarkastukset / 1000 vastaavan ikäistä asukasta

Kuvio 8. Kasvatus- ja perheneuvoloiden asiakkaat vuoden aikana

Pohjanmaalla on ollut perheitä lapsiperhepalveluiden kotipalveluissa tarkastelujaksolla runsaan prosentin koroa-
vuosia 2020 ja 2021 lukuun ottamatta. Lastensuojelun kotipalveluissa olleiden perheiden määrä on ollut viime vuo-
sina 0,4–0,6 prosenttia. Lapsiperhepalveluiden perhetyössä olleiden perheiden määrä kasvoi jaksolla vuoteen 2021
asti, mutta putosi sen jälkeen. Lastensuojelun tehostetussa perhetyössä on ollut perheitä tarkastelujaksolla 0,8–1,4
prosenttia lapsiperheistä. Kodin ulkopuolelle sijoitettuja 0–17-vuotiaita on viime vuosina ollut 0,7–0,9 prosenttia
vastaavan ikäisestä väestöstä. Määrä on ollut vajaan prosentin pienempi kuin koko maassa keskimäärin. Kiireellisesti
vuoden aikana sijoitettuna olleita 0–17-vuotiaita on viime vuosina ollut 0,2–0,3 prosenttia vastaavan ikäisestä vä-
estöstä. Määrä on aavistuksen koko maan keskiarvoa pienempi. (Taulukko 5.)

Taulukko 5. Lapsiperheiden palvelut

		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Perheitä lapsiperhepalveluiden kotipalveluissa, % lapsiperheistä	Pohjanmaa	1,4	1,5	1,4	1,3	0,6	0,6	1,1	1,1
	Koko maa	1,9	2,4	2,3	2,5	2,3	2,4	2,3	2,2
Perheitä lastensuojelun kotipalveluissa, % lapsiperheistä	Pohjanmaa	0,5	0,6	0,5	0,4	0,5	0,5	0,4	0,4
	Koko maa	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3
Perheitä lapsiperhepalveluiden perhetyössä, % lapsiperheistä	Pohjanmaa	1	1,4	1,4	1,5	1,4	1,9	1,0	1,1
	Koko maa	2,3	2,5	3,1	3,3	3,1	2,9	3,1	3
Perheitä lastensuojelun tehostetussa perhetyössä, % lapsiperheistä	Pohjanmaa	0,8	1,4	1,1	1,2	1,0	0,9	0,7	1,1
	Koko maa	1,6	1,8	1,8	1,8	1,7	1,7	1,6	1,6
Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0–17-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä	Pohjanmaa	0,7	0,8	0,8	0,8	0,9	0,9	0,9	0,8
	Koko maa	1,4	1,5	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6
Kiireellisesti vuoden aikana sijoitettuna olleet 0–17-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä	Pohjanmaa	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2
	Koko maa	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4

Mielenterveyspalvelut

Pohjanmaalla 0–12-vuotiaiden erikoissairaanhoidon lastenpsykiatrian avohoitokäyntien määrässä on tarkastelujak-
solla vaihtelua suuntaan, jos toiseen. Korkeimmillaan määrä oli jaksolla vuonna 2020. Myös 13–17-vuotiaiden eri-
koissairaanhoidon nuorisopsykiatrian avohoitokäyntien määrä oli Pohjanmaalla suurimmillaan vuonna 2020. Määrä
on tarkastelujaksolla ollut selvästi pienempi kuin koko maassa keskimäärin. Psykiatrian laitoshoidossa on 13–17-
vuotiaita potilaita ollut tarkastelujaksolla 6,8–10,5 potilasta tuhatta vastaavan ikäistä kohden. Aikuisten mielenter-
veyden avohoitokäyntien määrä on Pohjanmaalla ollut tarkastelujaksolla selvästi pienempi kuin koko maassa kes-
kimäärin, joskin ero kapenee jakson loppupäässä. Määrä oli jaksolla korkeimmillaan vuonna 2020, mutta on ollut
sen jälkeen laskussa. (Taulukko 6.)

Taulukko 6. Mielenterveysasioinnit

		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit, lastenpsykiatria / 1 000 0–12-vuotiasta	Pohjanmaa	266	257,1	260,3	330,7	372,9	318,5	272,8	279,1
	Koko maa	300,9	329,1	342,2	311,8	276,9	281,7	256,1	270,1
Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit, nuorisopsykiatria / 1 000 13–17-vuotiasta	Pohjanmaa	708,7	890	892,7	693	944,6	883,4	746,1	821,2
	Koko maa	1041	1157,1	1173,4	1094,9	1020,5	1043,8	918,8	889,8
Psykiatrian laitoshoidon 13–17-vuotiaat potilaat / 1 000 vastaavan ikäistä	Pohjanmaa	6,8	7	8,8	8,3	7,5	10,5	9,9	10,3
	Koko maa	7,9	9,3	9,3	9,6	9,8	10,4	9,6	9,6
Aikuisten mielenterveyden avohoitokäynnit / 1 000 18 vuotta täyttäneitä	Pohjanmaa	366,8	449,5	436,3	439,1	513,2	470,5	430,6	414,7
	Koko maa	548	588,4	596,7	568,7	556,6	504,4	458,5	464,1

Psykososiaaliset menetelmät

Pohjanmaan alueella oli syyskuussa 2020 peruspalveluna käytössä yhdessä kunnassa nuorten mielenterveyshäiriöiden ennaltaehkäisyyn ja hoitoon soveltuvista psykososiaalisista vaikuttavista interventioista masennusoireistoon suunnattu nuorten vuorovaikutusohjanta Inter Personal Counseling (IPC-N) -menetelmä ja sen käyttöön oli kyseisessä kunnassa koulutettu yksi ammattilainen. Muista menetelmistä Pohjanmaalla oli joissakin kunnissa käytössä strukturoitu Friends-menetelmä sekä Toimiva lapsi ja perhe (TLP). Strukturoidun Lapset puheeksi -menetelmän (TLP) osalta puuttui hankkeen lähtötilanteen oma-arvioinnin mukaan alueellinen kattavuus ja työväliseen käytön toimintasuunnitelma.

Hyvinvointialueen tiedot lasten ja nuorten menetelmien koulutusmääristä sekä menetelmien käytöstä on koottu TYKSin koordinaatiohankkeen kautta ja kuvattu taulukossa 7. Taulukossa mainittujen menetelmien lisäksi hankkeen oma-arvioinnin mukaan alueella jokaiselle oppilas- ja opiskeluhuollon ammattilaiselle on tarjottu Motivoiva haastattelu -koulutus, ja noin 40 perhettä on päässyt Voimaperheet -valmennusohjelmaan. Oma-arvioinnin mukaan suunnitelmat lasten ja nuorten menetelmäkoulutuksista muuttuivat hankkeen aikana useaan eri otteeseen, kun taas aikuisten osalta koulutusten suunnitelmat pitivät paremmin paikkaansa.

Taulukko 7. Lasten ja nuorten psykososiaalisten menetelmien käyttöönotto Pohjanmaan hyvinvointialueella vuoden 2020 alusta hankekauden loppuun

	Koulutetut osaajat	Koulutetut menetelmäohjaajat	Menetelmää käytäneet	Aloitettujen hoitojaksojen	Erikoissairaanhoidon tarveiden osuus
VAIKUTTAVAT INTERVENTIOT					
Ihmeelliset vuodet (lapset)	2 hlö	0 hlö		1 ryhmä	n/a
CoolKids (lapset)	4 hlö	0 hlö	7 hlö	6 yksilöhoitojaksoa ja 4 ryhmähoitojaksoa	n/a
CoolKids (nuoret)	7 hlö	0 hlö	n/a	4 yksilöhoitojaksoa ja 1 ryhmähoitojakso	n/a
IPC-N (nuoret)	34 hlö	1 hlö	n/a	53 kpl	12 %
IPT-N (nuoret)	11 hlö	0 hlö	n/a	26 kpl	n/a
STRUKTUROIDUT INTERVENTIOT					

	Koulutetut osaajat	Koulutetut menetelmäohjaajat	Menetelmää käyttäneet	Aloitettujen hoitojaksot	Erikoissairaanhoidon tarviden osuus
Lapset puheeksi (lapset)	83 hlö	0 hlö	n/a	n/a	n/a
UUDET INTERVENTIOT					
Lasten ja nuorten ahdistuksen kognitiivinen lyhytinterventio	13 hlö	0 hlö	n/a	17 kpl	n/a
Ohjattu omahoito -koulutus (nuoret)	16 hlö	0 hlö	n/a	n/a	n/a

Hyvinvointialueen tiedot aikuisten parissa käytettävien menetelmien koulutusmääristä sekä menetelmien käytöstä on koottu TYKSiin koordinaatiohankkeen kautta ja kuvattu taulukossa 8. Kognitiivisen lyhytinterventio ja Ohjattu omahoito -koulutukset ovat edenneet vuonna 2023, sillä marraskuuhun 2022 mennessä osaajia ei vielä ollut koulutettu. Hankkeen päättyessä tammikuussa 2024 kognitiivisen lyhytinterventio koulutukset olivat vielä kesken.

Taulukko 8. Aikuisten psykososiaalisten menetelmien käyttöönotto Pohjanmaan hyvinvointialueella vuoden 2020 alusta hankekauden loppuun

	Koulutetut osaajat	Koulutetut menetelmäohjaajat	Menetelmää käyttäneet	Aloitettujen hoitojaksot
UUDET INTERVENTIOT				
Kognitiivinen lyhytinterventio	48 hlö (koulutus kesken)	2 hlö	n/a	166 kpl
Ohjattu omahoito -koulutus	99 hlö	n/a	n/a	1 kpl

Pohjanmaalla mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöt perusterveydenhuollon lääkärin avosairaanhoidon vastaanoton käyntisyynä ovat tarkastelujaksolla olleet 4,2–5 prosenttia kirjatuista käyntisyistä. Päihteiden aiheuttamat ongelmat lääkärin käyntisyynä ovat olleet tarkastelujaksolla 0,2–0,4 prosenttia kirjatuista käyntisyistä. (Taulukko 9.)

Taulukko 9. Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöt sekä päihteiden aiheuttamat ongelmat perusterveydenhuollon lääkärin avosairaanhoidon vastaanoton käyntisyynä

		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöt pl. päihteiden käytön ongelmat perusterveydenhuollon lääkärin avosairaanhoidon vastaanoton käyntisyynä, % kirjatuista käyntisyistä	Pohjanmaa	4,2	4,6	4,9	5,1	4,6	4,8	5	4,8
	Koko maa	3,8	4,3	4,6	4,9	5,5	6	6,2	6,4
Päihteiden aiheuttamat ongelmat perusterveydenhuollon lääkärin avosairaanhoidon vastaanoton käyntisyynä, % kirjatuista käyntisyistä	Pohjanmaa	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,4	0,3	0,3
	Koko maa	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4

Pohjanmaalla on päihdehuollon avopalveluissa ollut asiakkaita tarkastelujaksolla jonkin verran enemmän kuin koko maassa keskimäärin, mutta vuosina 2022 ja 2023 määrä putoaa alle koko maan keskiarvon. Päihteiden vuoksi sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastoilla hoidettuja potilaita on Pohjanmaalla ollut hieman vähemmän kuin koko maassa keskimäärin. Päihdehuollon laitoksissa hoidossa olleita asiakkaita on Pohjanmaalla ollut

tarkastelujaksolla hieman enemmän kuin koko maassa keskimäärin, vuonna 2023 kuitenkin aavistuksen vähemmän. (Taulukko 10.)

Taulukko 10. Päihdehuollon avopalveluiden asiakkaat sekä päihteiden vuoksi sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastoilla hoidetut

		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Päihdehuollon avopalveluissa asiakkaita / 1 000 asukasta	Pohjanmaa	8,7	12	11,8	14,1	12,2	12,9	5	5,2
	Koko maa	8,2	8	7,4	7	6,1	5,8	5,4	3,5
Päihteiden vuoksi sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastoilla hoidetut potilaat / 1 000 asukasta	Pohjanmaa	1,5	1,4	1,4	1,4	1,5	1,2	1,2	1,8
	Koko maa	2,8	2,8	2,8	2,8	2,7	2,6	2,5	2,4
Päihdehuollon laitoksissa hoidossa olleet asiakkaat / 1 000 asukasta	Pohjanmaa	1,8	3,0	3,7	3,3	3,4	3,5	1,9	0,9
	Koko maa	2,4	2,4	2,3	2,2	2,0	1,7	1,7	1,2

Pohjanmaalla on tarkastelujaksolla ollut alkoholia liikaa käyttävien osuus 65 vuotta täyttäneistä selvästi pienempi kuin koko maassa keskimäärin. (Taulukko 11.)

Taulukko 11. Alkoholia liikaa käyttävien osuus 65 vuotta täyttäneistä

		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Alkoholia liikaa käyttävien osuus (AUDIT-C) (%), 65 vuotta täyttäneet	Pohjanmaa			25		27,9		24
	Koko maa	32,1	33,7	31,1	34,3	34,3		32

Pohjanmaalla on ikävälillä 25–80 vuotta tapahtuneiden alkoholiperäisten kuolemien vuoksi menetettyjen elinvuosien lukumäärää alimmassa tuloviidenneksessä ollut tarkastelujaksolla selvästi pienempi kuin koko maassa keskimäärin, ja määrä oli laskusuunnassa. (Taulukko 12.)

Taulukko 12. Alkoholikuolemiin menetetyt elinvuodet

		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Alkoholikuolemat, menetetyt elinvuodet (PYLL) ikävälillä 25–80 vuotta / 100 000 vastaavan ikäistä, pienituloiset	Pohjanmaa	2850	2751	2882	2325	1943	1846	1777
	Koko maa	3476	3244	3153	3145	3150	3021	2878

Pohjanmaalla oli tarkastelujaksolla hieman vähemmän C-hepatiitti-infektioita kuin koko maassa keskimäärin. Huumeiden käyttäjien terveysneuvontapisteiden asiakkaita on Pohjanmaalla ollut tarkastelujaksolla huomattavasti vähemmän kuin koko maassa keskimäärin, mutta Pohjanmaallakin määrä kasvaa jakson aikana. (Taulukko 13.)

Taulukko 13. C-hepatiitti-infektiot ja huumeiden käyttäjien terveysneuvontapisteiden asiakkaat

		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
C-hepatiitti-infektioita (kaikki tartuntatavat yhteensä) / 100 000 asukasta	Pohjanmaa	17	17,6	14,2	19,3	14,2	14,8	13	13,5
	Koko maa	21,1	20,6	21,4	21,3	20,1	19,4	20,7	20,1
Huumeiden käyttäjien terveysneuvontapisteiden asiakkaat / 100 000 asukasta	Pohjanmaa	77	79,4	88	99,5	118,9		133,8	
	Koko maa	117,4	134,6	146,2	320	181,6	111,3	304	

Ikäihmisten palvelut ja muistisairauksien ennaltaehkäisy

Pohjanmaalla 75 vuotta täyttäneistä runsas 91,8 prosenttia asui kotona vuonna 2023, jonkin verran harvempi kuin koko maassa keskimäärin. Omaishoidon tuen hoidettavien osuus heistä on tarkastelujaksolla ollut viiden prosentin

molemmin puolin, ja hieman enemmän kuin koko maassa keskimäärin. Säännöllisen kotihoiton piirissä heistä oli jaksolla 14–16 prosenttia. Osuus putosi hieman vuosina 2022 ja 2023. Tavallisen palveluasumisen asiakkaita heistä on ollut viime vuosina 0,2 prosenttia. Tehostetun palveluasumisen asiakkaina heistä on viime vuosina ollut kahdeksan prosentin molemmin puolin. (Taulukko 14.)

Taulukko 14. 75 vuotta täyttäneiden kotihoito ja asumispalvelut

		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Kotona asuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä	Pohjanmaa	90,5	90,8	90,5	90,8	90,6	91,1	91,7	91,8
	Koko maa	90,9	91,1	91,3	91,6	91,8	92,5	93	93
Omaishoidon tuen 75 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä	Pohjanmaa	5,2	5,3	5,2	4,5	4,8	4,9	5,1	4,7
	Koko maa	4,7	4,8	4,8	4,8	4,6	4,6	4,3	4,1
Säännöllisen kotihoiton piirissä olleet 75 vuotta täyttäneet asiakkaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä	Pohjanmaa	15,9	16	15,3	15,3	15,9	16,2	14,4	13,1
	Koko maa	17,3	17,3	17	16,6	16,2	15,6	14,7	13,9
Ikääntyneiden tavallisen palveluasumisen 75 vuotta täyttäneet asiakkaat 31.12., % vastaavan ikäisestä väestöstä	Pohjanmaa	0,8	0,6	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	
	Koko maa	0,9	0,8	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	
Ikääntyneiden tehostetun palveluasumisen 75 vuotta täyttäneet asiakkaat 31.12., % vastaavan ikäisestä väestöstä	Pohjanmaa	7,7	7,4	8,3	8,1	8,3	8,2	7,7	7,5
	Koko maa	7,3	7,5	7,6	7,3	7,3	6,8	6,4	6,4

Pohjanmaalla 85 vuotta täyttäneistä runsas 81 prosenttia asui kotona vuonna 2023. Osuus on 2,5 prosenttia pienempi kuin koko maassa keskimäärin. Omaishoidon tuen hoidettavia heistä on ollut tarkastelujaksolla 6–7 prosenttia. Säännöllisen kotihoiton piirissä heistä on tarkastelujaksolla ollut runsas 30 prosenttia, mutta vuonna 2023 osuus putosi alle 30 prosentin. Tavallisen palveluasumisen asiakkaita heistä on viime vuosina ollut 0,4–0,6 prosenttia. Tehostetun palveluasumisen asiakkaina heistä on tarkastelujaksolla ollut 16–18 prosenttia, hieman useampi kuin koko maassa keskimäärin. (Taulukko 15.)

Taulukko 15. 85 vuotta täyttäneiden kotihoito ja asumispalvelut

		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Kotona asuvat 85 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä	Pohjanmaa	80,2	81,9	80,7	80,9	80,5	80,9	81,7	81,3
	Koko maa	80,6	81,2	81,4	82,2	82,2	83,3	83,9	83,8
Omaishoidon tuen 85 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä	Pohjanmaa	6,2	6,7	6,6	6	6,5	7,0	7,1	6,7
	Koko maa	6,7	6,9	7,1	6,8	6,8	6,9	6,6	6,3
Säännöllisen kotihoiton piirissä olleet 85 vuotta täyttäneet asiakkaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä	Pohjanmaa	30,3	31,5	30,3	30,5	32,4	34,7	31,5	28,8
	Koko maa	33,4	33,3	33,2	32,5	32,5	32	31,1	29,7
Ikääntyneiden tavallisen palveluasumisen 85 vuotta täyttäneet asiakkaat 31.12., % vastaavan ikäisestä väestöstä	Pohjanmaa	1,7	1,2	0,6	0,4	0,5	0,6	0,6	
	Koko maa	2,1	1,8	1,7	1,6	1,7	1,8	1,7	
Ikääntyneiden tehostetun palveluasumisen 85 vuotta täyttäneet asiakkaat 31.12., % vastaavan ikäisestä väestöstä	Pohjanmaa	16,3	14,7	17,1	17,2	18	18,1	17,4	17,5
	Koko maa	15,6	15,9	16,3	15,9	16,1	15,3	14,9	15

Pohjanmaan hyvinvointialueella oli syksyllä 2023 käytössä muistisairauksien ennaltaehkäisyyn tähtäävä elintapaohjauksen toimintamalli. Malli oli otettu käyttöön osana sote-keskus-hanketta.

Matalan kynnyksen avoimet fyysiset kohtaamispaikat ja yhteisösozialityö

Kyselyvastausten perusteella on selvitetty kuinka monta avointa fyysistä kohtaamispaikkaa (esim. asukastila tai ”yhteinen olohuone”, joissa on saatavilla sosiaali- ja/tai terveydenhuollon lakisääteistä ohjausta ja neuvontaa) alueelle on avattu osana Tulevaisuuden sote-keskus -hanketta. Tällaisia kohtaamispaikkoja ei ole osana hanketta avattu lapsille, nuorille ja perheille eikä kaikille asukkaille. Kyselyvastausten mukaan alueella on ollut vaikea löytää sopivia tiloja, mutta neuvotteluja tiloista käynnistetty kuntien kanssa ja perhekeskuksen kohtaamispaikkaverkostot toimivat alueellisesti.

Kyselyllä on seurattu hyvinvointialueiden arviota siitä, missä määrin asukkaiden tarpeisiin nähden alueella tehdään yhteisösozialityötä, kuten etsivän työn tai erityisryhmien parissa tehtävän sosiaalityötä. Taulukkoon 16 on kuvattu hyvinvointialueen arviot (1=ei lainkaan, 5=tarpeita vastaavalla tavalla).

Taulukko 16. Yhteisösozialityö (etsivä työ ja erityisryhmien parissa tehtävä työ).

	9/2020	9/2021	9/2022	10/2023
Yhteisösozialityötä tehdään asukkaiden tarpeiden kannalta (1=ei lainkaan, 5=tarpeita vastaavalla tavalla).	jonkin verran (3)	jonkin verran (3)	hieman (2)	jonkin verran (3)

Yhteinen toimintamalli työttömien työ- ja toimintakyvyn tuen tarpeiden arviointia varten

Pohjanmaan alueella 80 prosentilla kunnista oli syksyllä 2020 sovittu yhteinen toimintamalli työttömien työ- ja toimintakyvyn tuen tarpeiden arviointia varten. Syksyllä 2022 ja 2023 koko hyvinvointialueen yhteinen toimintamalli oli kehitteillä. Kyseinen malli on työkyvyn tuen tiimi.

Kuntoutus

Hankkeilta kysyttiin syksyn 2023 kyselyssä, millainen kuntoutuksen toimintamalli (Kuntoutuksen uudistamiskomitean ehdotukset 2017, s.40–41) on kehitteillä/kehitetty hyvinvointialueella (esim. kuntoutuspolut lapsilla/työikäisillä/ikäntyneillä, johtaminen, kuntoutuksen hyvät käytännöt) ja missä vaiheessa sen käyttöönotto on.

Pohjanmaalla on ollut tavoitteena siirtää alueen kuntoutuspalveluja varhaiseen ja ennaltaehkäisevään työhön, perustasolle. Tavoitteena on ollut vahvistaa lasten kuntoutukseen ohjautumista, varhaista arviointia ja kuntoutusta (neuvolatiimi, kuntoutusohjaus) sekä ikäihmisille kotikuntoutusta, etäkotikuntoutusta ja kuntouttavaa ryhmätoimintaa. Kehittämistyössä on keskitytty toimintamallien raamien luomiseen, kohderyhmien ja arviointikeinojen määrittelyyn sekä viestintään ja tilastointiin.

Pohjanmaan sote-keskus-hankkeessa on kehitetty kuntoutuksen etäpalveluja liittyen

- reaaliaikaisen kuntoutuksen toteutukseen (syksyllä 2023 fysioterapian kehittämisessä oltiin pitkällä), ja
- ajasta riippumattomaan etäkuntoutukseen (syksyllä 2023 fysioterapian ja toimintaterapian kehittäminen oli aloitettu)

Pohjanmaan sote-keskus-hankkeessa kehitettiin etäkotikuntoutusta yksilökäynteinä (2 paikkakuntaa) ja etäryhmiä ikäihmisille (1 paikkakunta).

Oma-arviointi

Pohjanmaan oma-arvioinnin mukaan ensihoidon hoidon tarpeen arviointi (HTA) -puhelin palvelee koko aluetta 24/7. Ambulanssien sijoittelu ei vaikuta kansalaisten puheluiden vasteaikaan. Päivystyskäyntejä saadaan vältettyä myös puhelimesta annetuilla hoito-ohjeilla. Ensihoidon puhelin-HTA:n arvioidaan hankkeen mukaan voivan vähentää noin 3000-3500 ambulanssille ohjattua ensihoitotehtävää.

Liikkuva sairaala vie tutkimukset ja hoidon potilaan kotiin niin, ettei potilaan tarvitse tulla yhteispäivystykseen tai jäädä saamaan hoitoa vuodeosastolle. Levottomassa päivystyksessä iäkkäät ihmiset voivat huonosti, ja

tutkimusten mukaan tämä voi pidentää hoitajaksojen kestoa. Liikkuva sairaala helpottaa tätä ongelmaa, kun potilaat voivat välttää päivystyskäynnin. Liikkuva sairaala palvelee kuitenkin suunnitellusti vain Vaasaa ja Mustasaarta virka-ajan ulkopuolella.

Seniorineuvolan toimintamalli perustuu ennaltaehkäisevään hyte-työhön, jossa asiakkaiden tilanne kartoitetaan, tehdään yksilöllinen suunnitelma ja annetaan elintapaohjausta Finger-mallin mukaan sekä tarvittaessa ohjataan hyvinvointialueen muihin palveluihin tai kuntien ja järjestöjen palveluihin. Seniorineuvolan toimintamalli otetaan käyttöön koko Pohjanmaan alueella, ja saavutettavuutta lisätään matalan kynnyksen palveluna.

Ikäihmisten terapeuttisen ryhmätoiminnan toimintamallissa korostuvat yhtenäiset toimintatavat ja arviointimenetelmät sekä kriteerit toiminnalle. Ryhmät järjestetään terveyskeskusten fysioterapiatiloissa ja niiden tarkoituksena on asiakkaan omakuntoutumisen tukeminen ja ohjaaminen muiden toimijoiden palveluihin yksilökuntoutusjakson jälkeen. Ikäihmisten kuntoutuksen palveluketjun laatiminen oli hankkeen päättyessä käynnissä.

Ninni-ohjelma on ennaltaehkäisevä ohjelma, jonka tarkoituksena on tunnistaa lapset ja nuoret, joiden kotona on mielenterveys- ja/tai päihdeongelmaisia aikuisia. Ryhmätoiminta soveltuu lapsille ja nuorille, jotka ovat eri vaiheissa läheisriippuvuusprosessia. Jokaiselle alueelle käynnistetään sekä suomen että ruotsinkielisiä Ninni-vertais-tukiryhmiä lapsille ja nuorille (10–24 v.). Jokaisella alueella toimii Ninni-koordinoiva työryhmä, jolla on vastuu Ninni-toiminnan jatkuvuudesta.

Ennakoivana ja ehkäisevänä toimintana on aloitettu ehkäisy palveluiden tarjoaminen Vaasassa toimiva Terveysneuvontapiste Tipsin kautta ruiskuhuumeita käyttäville henkilöille.

Palveluiden laadun ja vaikuttavuuden parantaminen

Asiakastytyväisyys ja palvelujen sujuvuus

Asiakkaat ovat olleet Pohjanmaalla tarkastelujaksolla tyytyväisiä terveysaseman vastaanottopalveluihin (asteikko 1= täysin eri mieltä – 5=täysin samaa mieltä). Tyytyväisyys oli vuonna 2022 kuitenkin hieman heikompi kuin vuonna 2020 kaikilla tarkastelluilla mittareilla. Asiakkaat kokivat vuonna 2022, että heistä välitettiin kokonaisvaltaisesti (4,6), hoitoa koskevat päätökset tehtiin yhteistyössä (4,6), saatu palvelu koettiin hyödylliseksi (4,6) ja tarvittu palvelu/hoito saatiin, kun sitä tarvittiin (4,6). (Taulukko 17.)

Taulukko 17. Asiakastytyväisyys terveysaseman vastaanottopalveluihin

		2016	2018	2020	2022
Asiakastytyväisyys terveysaseman vastaanottopalveluihin: Koh- taaminen, asiakaspalvelu	Pohjanmaa	4,4	4,6	4,8	4,6
	Koko maa	4,5	4,6	4,7	4,5
Asiakastytyväisyys terveysaseman vastaanottopalveluihin: Osal- listuminen päätöksentekoon	Pohjanmaa	4,5	4,7	4,7	4,6
	Koko maa	4,6	4,6	4,7	4,6
Asiakastytyväisyys terveysaseman vastaanottopalveluihin: Pal- velun hyödyllisyys	Pohjanmaa	4,6	4,7	4,8	4,6
	Koko maa	4,7	4,6	4,7	4,6
Asiakastytyväisyys terveysaseman vastaanottopalveluihin: Pal- velun toteutuminen kohtuullisessa ajassa	Pohjanmaa	4,4	4,7	4,7	4,6
	Koko maa	4,6	4,6	4,6	4,4

Myös suun terveydenhuollon palveluun oltiin Pohjanmaalla tyytyväisiä vuosina 2016, 2018 ja 2021. Asiakkaat kokivat vuonna 2021, että heistä välitettiin kokonaisvaltaisesti (4,7), hoitoa koskevat päätökset tehtiin yhteistyössä (4,7), saatu palvelu koettiin hyödylliseksi (4,9) ja tarvittu palvelu/hoito saatiin, kun sitä tarvittiin (4,4). Asiakastytyväisyys on Pohjanmaalla hieman parantunut tarkastelujaksolla ja se oli vuonna 2021 lähes yhtä hyvää kuin koko maassa keskimäärin. Palvelun toteutumiseen kohtuullisessa ajassa oltiin vuonna 2021 hieman tyytymättömpiä kuin koko maassa keskimäärin. (Taulukko 18.)

Taulukko 18. Asiakastyytyväisyys suun terveydenhuollon palveluihin

		2016	2018	2021
Suun terveydenhuollon asiakastyytyväisyys: Kohtaaminen, asiakaspalvelu	Pohjanmaa	4,5	4,7	4,7
	Koko maa	4,7	4,7	4,7
Suun terveydenhuollon asiakastyytyväisyys: Osallistuminen päätöksentekoon	Pohjanmaa	4,5	4,7	4,7
	Koko maa	4,7	4,7	4,7
Suun terveydenhuollon asiakastyytyväisyys: Palvelun hyödyllisyys	Pohjanmaa	4,7	4,8	4,9
	Koko maa	4,8	4,8	4,9
Suun terveydenhuollon asiakkaiden palvelun toteutuminen kohdullisessa ajassa	Pohjanmaa	4,3	4,4	4,4
	Koko maa	4,6	4,6	4,6

Pohjanmaalla terveystalvija käyttäneistä palvelun sujuvaksi kokeneiden määrä kasvoi tarkastelujaksolla selvästi. Sosiaalipalveluja käyttäneistä noin 47 prosenttia koki palvelun sujuvaksi 2022. Määrä putosi edellisestä mitauksesta yli kymmenen prosenttia. (Taulukko 19.)

Taulukko 19. Palvelujen sujuvuus

			2018	2020	2022
Koki palvelun sujuvaksi, (%) terveystalvija käyttäneistä	Pohjanmaa	Miehet	49,7	52,9	57,8
		Naiset	49,8	47,5	55,1
		Yhteensä	49,7	50,1	56,5
	Koko maa	Yhteensä	55	54,3	54
Koki palvelun sujuvaksi, (%) sosiaalipalveluita käyttäneistä	Pohjanmaa	Miehet	41,1	61,5	47,4
		Naiset	38	54,4	46,3
		Yhteensä	39,9	58,6	46,9
	Koko maa	Yhteensä	46,1	51,6	44,1

Asiakaskohtaisen vaikuttavuuden ja toimintakyvyn mittaaminen

Hankkeen lähtötilanteessa hyvinvointialueen kuntien sosiaalipalveluissa oli vaikuttavuuden ja toimintakyvyn mittareista käytössä Kykyviisari (20 % kunnista) ja RAI-välineistöön kuuluva mittari (kaikki kunnat). AVAIN-mittari ei ollut alueella käytössä.

Hankkeen päättyessä kyselyvastausten perusteella on selvitetty, onko edellä mainittuja mittareita otettu käyttöön osana sote-keskus-hanketta. Niiden käyttöönotto ei ole ollut osa hanketta, mutta hankkeen päättyessä mittarit on muuten otettu käyttöön Pohjanmaalla. RAI-välineistöön kuuluvat mittarit olivat käytössä jo aiemmin, mutta Tulevaisuuden sote-keskus -hankkeessa on kehitetty organisaation RAI-rakenne (ml. vastuuhenkilöt) ja RAI-pätevyyspolku. Osana hanketta ei ole edistetty myöskään minkään muun mittarin käyttöönottoa sosiaalipalveluissa.

Rakenteellinen sosiaalityö

Rakenteellista sosiaalityötä toteutettiin syyskuussa 2020 Pohjanmaan alueella 20 prosentissa kunnista. Rakenteellisen sosiaalityön toimintamalliksi oli nimetty systeminen lastensuojelu yhdessä kunnassa mutta vastauksessa ei käy ilmi, millä tavoin rakenteellista sosiaalityötä lastensuojelun systemisessä toimintamallissa tehdään.

Hankkeen päättyessä kyselyvastauksen perusteella on selvitetty, onko hankkeessa otettu käyttöön rakenteellisen sosiaalityön toimintamalleja tai laajennettu niiden käyttöä. Kyselyvastauksen mukaan asiakkaiden osallisuutta on edistetty tekemällä yhteistyötä kokemustoimijoiden kanssa ja keskustelemalla asiakas- ja vanhusneuvostojen kanssa. Rakenteellisen sosiaalityön toimintatavoiksi nimetään myös sosiaalihuollon palveluohjausprosessin ja

ikäihmisten palveluoppaan luominen, mutta vastauksessa ei käy ilmi, millä tavoin nämä palveluiden käytäntöjen kuvaukset ovat rakenteellisen sosiaalityön toimintatapoja.

Oma-arviointi

Pohjanmaan oma-arvioinnin mukaan kirjaamiskattavuuden kehittymisen mittariksi oli valittu henkilökunnan hoitotakuun kirjaamisen prosentuaalinen kasvu, jota seurataan myös kansallisesti THL:n laaturaporteissa. Pohjanmaan hyvinvointialueen raporteista selviää, että parhaimmillaan kirjaamiskattavuus on noussut vuoden 2023 tammikuusta – syyskuuhun koko hyvinvointialueella 21 % -24 % ja suurimassa kunnassa Vaasassa 2 % - 15 %.

Kuntoutuspalveluissa toimintakyvyn itsearviointiin käyttöön otettu Whodas 2.0 on vaihtelevasti ollut käytössä ikäihmisten palveluissa ja aikuisten avopalveluissa. Audit 65+, nikotiiniriippuvuudesta ja BBG-s (rahapelaaminen) on pilotoitu onnistuneesti ja otetaan käyttöön ikääntyneiden päihteiden käytön ja pelaamisen seulontatyökaluna. Digitaalista pelaamista ja rahapelaamista koskeva prosessikuvaus lapsille ja nuorille aikuisille on valmis.

Ehkäisyneuvoloiden henkilökunnan antamaa ehkäisyneuvonlaadun laatua on parannettu koulutuksen myötä, kuten jälkikarkastus-, kierukka- ja ehkäisyimplantaatin asetus- koulutuksen avulla sekä seksuaaliterveyttä edistävällä koulutuksella. Ehkäisyneuvonlaadun prosessikuvaus ja toimintamallit parantavat uusien työntekijöiden laadukkaampaa perehdytystä.

Palveluiden monialaisuuden ja yhteentoimivuuden varmistaminen

Päivystyskäynnit ja toistuvat lääkärikäynnit

Perusterveydenhuollon päivystyskäynntejä on Pohjanmaalla ollut tarkastelujaksolla selvästi enemmän kuin koko maassa keskimäärin. Määrä kasvoi Pohjanmaalla vuoteen 2021 asti, jonka jälkeen taittui laskuun. (Taulukko 20.) Terveyskeskuslääkärin vastaanotolla yli 10 kertaa vuodessa käyneiden osuus terveyskeskuslääkärin vastaanotolla käyneistä on Pohjanmaalla tarkastelujaksolla ollut 0,8–1,3 prosenttia. Osuus on ollut aavistuksen pienempi kuin koko maassa keskimäärin. (Taulukko 21.)

Taulukko 20. Päivystyskäynnit perusterveydenhuollossa (ml. yhteispäivystys) / 1 000 asukasta

		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Pohjanmaa	Miehet	396	390	550	593	605	688	642	551
	Naiset	487	495	683	756	781	847	811	670
	Yhteensä	441	442	615	674	692	767	725	609
Koko maa	Miehet	364	356	380	354	329	388	355	385
	Naiset	445	437	467	434	407	461	450	484
	Yhteensä	405	397	424	394	368	425	403	435

Taulukko 21. Terveyskeskuslääkärin vastaanotolla yli 10 kertaa vuodessa käyneet, % terveyskeskuslääkärin vastaanotolla käyneistä

		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Pohjanmaa	Miehet	0,8	0,9	0,8	0,9	1	1,1	0,7	0,7
	Naiset	1,2	1,3	1,3	1,3	1,5	1,4	1,1	0,9
	Yhteensä	1	1,1	1,1	1,2	1,3	1,2	0,9	0,8
Koko maa	Miehet	2	2	2	1,7	1,7	1,3	1,1	1
	Naiset	2,8	2,8	2,9	2,5	2,4	2	1,7	1,5
	Yhteensä	2,5	2,5	2,5	2,2	2,1	1,7	1,4	1,3

Palvelujen yhteentoimivuus

Pohjanmaalla vuonna 2020 terveystietopalveluja käyttäneistä vajaa 33 prosenttia koki pompottelun palvelupisteestä toiseen ja runsas 47 prosenttia tietojen kyselyn usean kertaan haitanneen hoidon saantia. Sosiaalipalveluja vuonna 2022 käyttäneistä runsas 41 prosenttia koki pompottelun palvelupisteestä toiseen ja vajaa 53 prosenttia tietojen

kyselyn useaan kertaan haitanneen palvelun saantia. Määrät olivat selvästi kasvaneet 2020 mittauksesta. (Taulukko 22.)

Taulukko 22. Palvelujen yhteentoimivuus

			2018	2020	2022
Hoidon saantia haittasi pompottelu palvelupisteestä toiseen, (%) terveyspalveluja käyttäneistä	Pohjanmaa	Miehet	30,2	29,6	
		Naiset	31	35,7	
		Yhteensä	30,6	32,8	
	Koko maa	Yhteensä	28,4	27	
Hoidon saantia haittasi tietojen kysely useaan kertaan, (%) terveyspalveluja käyttäneistä	Pohjanmaa	Miehet	48,9	43,7	
		Naiset	52,6	50,5	
		Yhteensä	50,8	47,2	
	Koko maa	Yhteensä	48,2	43,6	
Palvelun saantia haittasi pompottelu palvelupisteestä toiseen, (%) sosiaalipalveluja käyttäneistä	Pohjanmaa	Miehet	48,3	33	44,4
		Naiset	47,6	32	37,7
		Yhteensä	48	32,6	41,5
	Koko maa	Yhteensä	37,2	37,1	42,3
Palvelun saantia haittasi tietojen kysely useaan kertaan, (%) sosiaalipalveluja käyttäneistä	Pohjanmaa	Miehet	51	36,8	48,8
		Naiset	66,3	47,1	56,9
		Yhteensä	56,6	41,1	52,6
	Koko maa	Yhteensä	51,2	48,2	56

Yhdessä sovitut toimintamallit Kelan kanssa

Lähtötilanteessa selvitettiin, kuinka monella alueen kunnalla tai yhteistoiminta-alueella oli syyskuussa 2020 sovittu Kelan kanssa yhteinen toimintamalli asiakasasioiden käsittelyä varten 1) toimeentulotuen ja muiden etuuksien, 2) Kelan palveluiden tai 3) sosiaalihuollon erityistä tukea tarvitsevien asiakkaiden tunnistamisen ja yhteistyön osalta. Sitä seuranneilla kyselyillä on puolestaan selvitetty, ovatko koko hyvinvointialueen ja Kelan yhteiset toimintamallit edellä mainittujen asiakasasioiden käsittelyä varten kehitteillä tai käytössä. Vastaukset on kuvattu taulukossa 23. Kyselyn mukaan kaikki kolme toimintamallia oli otettu hankeajana käyttöön, mutta hankkeen päättyessä yhteinen toimintamalli erityistä tukea tarvitsevien asiakkaiden osalta ei ollut enää käytössä eikä kehitteillä.

Taulukko 23. Hyvinvointialueen ja Kelan yhteiset toimintamallit asiakasasioiden käsittelyä varten

	9/2020	9/2021	9/2022	10/2023
Toimeentulotuki ja muut etuudet	80 % kunnista	käytössä	käytössä	käytössä
Kelan palvelut (esim. kuntoutusohjaus ja -konsultointi)	40 % kunnista	ei kehitteillä eikä käytössä	käytössä	käytössä
Erityistä tukea tarvitsevien asiakkaiden tunnistaminen ja yhteistyö	40 % kunnista	kehitteillä	käytössä	ei kehitteillä eikä käytössä

Oma-arviointi

Pohjanmaan oma-arvioinnin mukaan hankkeessa mallinnetuissa ja käyttöönotetuissa toimintamalleissa moniammatillinen yhteistyö on tärkeä tekijä. Moniammatillisen tiimityön toimintamallin käyttöönoton ja yhteistyön toimintamallien osalta tavoitteet osoittautuivat haastaviksi. Sen sijaan palveluohjauksen toimintamallin kehitystyön todettiin edenneen vauhdikkaasti ja lähitulevaisuuteen sovittujen toimenpiteiden arvioitiin vievän hanketta kokonaisuudessaan eteenpäin.

RAI-kartoituksessa otetaan huomioon monialaisen tiimityön tarve, jotta asiakkaan hoito- ja palvelutarpeet voidaan kartoittaa ja arvioida kattavasti. palveluneuvonnassa korostuu tarve kokonaisvaltaiseen lähestymistapaan, joka koostuu sosiaalihuollon ja terveydenhuollon -osaamisesta. Lisäksi on myös tehty malli siitä, miten terveydenhuollon ja sosiaalihuollon välistä yhteistyötä tulisi vahvistaa.